

**Коментарі і доповнення до пропозицій щодо внесення змін до Закону України
«Про охорону культурної спадщини»
(далі – Закон)**

1. Відсутність визначення понять «викуп» та «примусове відчуження», а також чітких критеріїв їх розподілу та застосування

Чинна редакція Закону, а також редакція даного Закону із запропонованими змінами не встановлюють чіткої дефініції «викуп» та «примусове відчуження», а також підстав, за наявності яких здійснюється викуп, а коли примусове відчуження пам'ятки/щойно виявленого об'єкту культурної спадщини.

Більше того, стаття 21, маючи назву «Примусове відчуження або викуп пам'яток», оперує лише поняттям «викупу», який здійснюється на підставі рішення суду. Дані обставини перешкоджають правильному сприйняттю та розумінню різниці між цими двома поняттями, а також їх належному практичному застосуванню.

При цьому зауважимо, що відповідно до законодавчих актів:

- за рішенням суду здійснюється саме примусове відчуження об'єктів, тоді як викуп опосередковується процедурою переговорів сторін із подальшим укладенням договору купівлі-продажу відповідного об'єкту;
- стадія примусового відчуження допускається лише у виключних та чітко передбачених законодавством випадках і настає виключно у тому випадку, коли власник відповідного об'єкту відмовляється від добровільного викупу у нього такого об'єкту.

В даному аспекті можливо проаналізувати підстави та процедуру викупу й примусового відведення майна, визначені Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» (далі – *Закон про відчуження*).

2. Редакція статті 21 Закону зі змінами передбачає викуп пам'ятки/щойно виявленого об'єкту культурної спадщини виключно за рішенням суду та не встановлює альтернативний спосіб урегулювання даного питання шляхом добровільного укладення власником такого об'єкту договору щодо відчуження останнього

На нашу думку, задля спрощення алгоритму та скорочення часових рамок переходу пам'ятки/щойно виявленого об'єкту культурної спадщини у власність держави чи територіальної громади, а також забезпечення рівності сторін у вказаному питанні, важливо разом із опцією викупу (*а фактично примусового відчуження, якщо врахувати положення Закону*) відповідного об'єкту за рішенням суду передбачити альтернативну опцію – викупу такого об'єкту за результатами добровільного переговорного процесу між сторонами, шляхом укладення відповідного договору.

3. Паралельно із викупом/примусовим відчуженням у особи пам'ятки/щойно виявленого об'єкту культурної спадщини, розміщеної на земельній ділянці

що також належить такій особі, важливо визначити подальшу долю такої земельної ділянки

Чинна редакція Закону, а також редакція даного Закону із запропонованими змінами не торкається питання вирішення долі земельної ділянки, на якій знаходиться пам'ятка, після викупу такої пам'ятки.

Зокрема, на нашу думку, необхідно передбачити, що у разі перебування земельної ділянки та пам'ятки у приватній власності відповідної особи, така пам'ятка може бути викуплена виключно разом із земельною ділянкою, або після її поділу.

В іншому випадку після викупу пам'ятки особа залишиться власником земельної ділянки щодо якої діють обмеження у її використанні відповідно до статті 54 Земельного кодексу України та Закону, й, відповідно, буде зобов'язаною й надалі сплачувати відповідні податки та збори, пов'язані із власністю на таку земельну ділянку, при цьому не матиме змоги використовувати її в попередніх цілях.

4. Запропонованих змін до частини 4 статті 21 Закону може виявитись недостатньо для надання територіальній громаді міста можливості ефективно ініціювати примусове відчуження або викуп пам'ятки або щойно виявленого об'єкту культурної спадщини у власність громади. У зв'язку з чим пропонується передбачити додаткові зміни до частини 2 статті 21 Закону. Окрім цього, доцільно також врегулювати співвідношення компетенцій та відповідних ініціатив державних та місцевих органів

Чинна редакція частини 2 статті 21 Закону встановлює можливість звернення до суду «відповідного органу охорони культурної спадщини», а частина 4 тієї ж статті, в т. ч. зі змінами, передбачає можливість переходу у «власність держави або територіальної громади міста». Таким чином, можливість звернення до суду саме територіальної громади чітко не визначена.

Також залишається поза увагою співвідношення компетенцій та відповідних ініціатив державних та місцевих органів, особливо якщо обидва органи виявляють зацікавленість щодо одного об'єкту.

5. В контексті запропонованих змін до частини 4 статті 21 Закону рекомендується уточнити, на кого покладаються витрати з визначення вартості об'єкта, що відчужується.

Дане питання може бути включене в нову редакцію частини 4 статті 21 Закону або в порядку викупу (відчуження), який буде затверджуватись Кабінетом Міністрів України.

6. Запропоновані зміни до статті 44 Закону не вирішують тієї проблематики, на усунення якої, як ми розуміємо, такі зміни власне і були запропоновані розробником

Зокрема, у Пропозиціях «щодо внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» та інших нормативно-правових актів» (далі – **Пропозиція**) визначено, що наразі існує колізія між ст. 44 та ст. 45 Закону в частині повноважень органів влади та посадових осіб, які мають право накладати (застосовувати) фінансові санкції, зокрема:

- згідно зі статтею 44 Закону такі фінансові санкції накладає відповідний орган охорони культурної спадщини;
- частиною 1 статті 45 Закону передбачено, що фінансові санкції накладаються головою чи заступником голови обласної, районної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

В Пропозиціях наголошено, що у зв'язку з цим в судовому порядку скасовуються постанови про накладення фінансових санкцій, які виносяться саме керівником органу охорони культурної спадщини м. Києва.

Враховуючи поточну редакцію запропонованих змін, прийняття останніх жодним чином не вирішує вказане вище питання та не впливає на зазначену практику.

Так, запропонована редакція змін до статті 44 Закону визначає, що санкції, як і раніше, накладає «відповідний орган охорони культурної спадщини». Разом із цим, зважаючи на положення статті 3 чинної редакції Закону, до кола органів охорони культурної спадщини належать:

- центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони культурної спадщини;
- орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим;
- обласні, районні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації;
- виконавчий орган сільської, селищної,

При цьому відповідно до частини 1 статті 45 Закону фінансові санкції, передбачені статтею 44 цього Закону, накладаються:

- керівником, заступниками керівника центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини;
- керівником, заступниками керівника органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим;
- головою чи заступником голови обласної, районної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;
- головою чи заступником голови відповідної місцевої ради.

Таким чином, керівник органу охорони культурної спадщини м. Києва (тобто, начальник Управління охорони культурної спадщини) не належить за посадою до визначених статтею 45 Закону посадових осіб, уповноважених накладати фінансові санкції. Відтак, винесені ним постанови про накладення фінансових санкцій суперечитимуть положенням вказаної статті 45 Закону.

Відповідно, отримання керівником органу охорони культурної спадщини м. Києва права накладати фінансові санкції за порушення законодавства про охорону культурної спадщини потребує внесення змін до статті 45 Закону.

7. Запропоновані зміни до статті 44 Закону в частині конкретизації суб'єкту порушення не в повній мірі співвідносяться із положенням статті 45 Закону

У запропонованій редакції частини 1 статті 44 Закону зі змінами визначено, що фінансові санкції можуть накладатися на фізичних, юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців чим, фактично, розширено коло осіб, до яких можуть бути застосовані фінансові санкції.

Разом із тим розробником законопроекту не пропонується привести у відповідність зі змінами положення статті 45 Закону, які встановлюють порядок застосування фінансових санкцій та в чинній редакції стосується виключно юридичних осіб.